

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Johdanto

Keski-Suomen pelastuslaitos pitää pelastuslain toisen vaiheen uudistusta kokonaisuutena perusteltuna ja ajankohtaisena. Esityksessä on tunnistettu ne osa-alueet, joissa nykyinen sääntely ei enää vastaa muuttunutta turvallisuusympäristöä tai hyvinvointialueuudistuksen jälkeistä organisaatiota. Uudistus tukee pelastustoimen pitkäjänteistä kehittämistä ja vahvistaa väestönsuojelun ja varautumisen edellytyksiä.

Pidämme erityisen myönteisenä sitä, että väestönsuojelua koskeva sääntely kootaan yhteen ja viranomaisten vastuut esitetään aiempaa selkeämmin. Tämä parantaa oikeusvarmuutta ja vähentää alueellisia tulkintaeroja.

Kustannusneutraalisuus ei vastaa hyvinvointialueiden todellista tilannetta. Useat esityksen kohdat kuten väestönsuojelun materiaallinen varautuminen, valvontavelvoitteiden laajeneminen sekä väestön varoittamisen yhdenmukaistaminen edellyttävät pysyviä henkilötyövuosisäyksiä ja lisäävät järjestelmien ylläpito-, koulutus- ja harjoituskustannuksia. Hyvinvointialueiden taloudellinen liikkumavara ei mahdollista uusien tehtävien toteuttamista ilman täysimääräistä valtion rahoitusta, ja tämä tulee huomioida jatkovalmistelussa.

1. Väestönsuojelua koskevat muutokset

(Pelastuslaki 11 luku; 72–75 §; 105 §)

Väestönsuojien käyttöönottoa, ylläpitoa ja kunnostamista koskevien velvoitteiden täsmentäminen on tarpeellista. Nykytilanteessa kiinteistönomistajien velvollisuudet eivät aina hahmotu selkeästi, ja valvontakäytännöt vaihtelevat alueittain. Esityksen linjaukset tukevat yhdenmukaisuutta ja vahvistavat edellytyksiä sille, että väestönsuojat voidaan ottaa käyttöön 72 tunnin määräajassa (pelastuslaki 72 §). Keski-Suomen näkökulmasta on tärkeää, että valtakunnalliset ohjeet laaditaan riittävän yksityiskohtaisiksi. Ilman tätä riski alueellisista eroista jää merkittäväksi.

2. Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

(Pelastuslaki 18 § ja 19 § — yhdistetään uudeksi 18 §:ksi)

Pykälien yhdistäminen selkeyttää kokonaisuutta ja on kannatettava muutos. Lain 18 § pykälässä, käytetyt termit: Asumisyksikkö, palvelu- ja tukiasuminen jäävät sisällöltään vaillinaiseksi ja siten tulkinnanvaraiseksi. Käsitteet tulee määritellä täsmällisesti, jotta valvonta ja toiminnanharjoittajien velvoitteet ovat yhdenmukaisia. Poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuuden tulee ulottua myös ”muihin näihin verrattavissa asuinrakennuksiin ja tiloihin, joissa asuvien toimintakyky on tavanomaista heikompi”. Tämä on välttämätöntä, jotta pelastustoimi voi puuttua haavoittuvien väestöryhmien paloturvallisuuden heikentymiseen.

3. Puolustusvoimien rakennuksia koskevat poikkeukset

(Pelastuslaki 73 § ja 74 § muutokset; uusi poikkeus puolustustarkoituksessa rakennettaviin rakennuksiin)

Puolustusvoimien erityisluonne huomioidaan esityksessä perustellusti. Samalla on tärkeää arvioida poikkeusten vaikutuksia alueelliseen väestönsuojelun kokonaisuuteen. Keski-Suomessa Puolustusvoimien rakennuskanta on merkittävän suuri.

4. Viranomaisten tehtävät väestönsuojelussa

(Pelastuslaki 67 §, 80 §, 105 §)

Viranomaisten vastuiden ja työnjaon selkeyttäminen on kannatettavaa. Pelastustoimen rooli väestön varoittamisessa ja väestönsuojeluun varautumisessa on keskeinen, ja selkeä sääntely tukee johtamisjärjestelmien toimivuutta erityisesti häiriötilanteissa. Korostamme kuitenkin, että toimivaltuuksien, tiedonvaihdon ja yhteensovittamisen tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus myös poikkeusoloissa. Tämä edellyttää valtakunnallista ohjeistusta ja riittävää resursointia.

5. Maastopalovaroituksen aikainen poikkeus Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle

(Pelastuslaki uusi 38 a § / 39 § muutokset — avotulen teon poikkeus)

Ymmärrämme esityksen taustalla olevan tarpeen turvata maanpuolustuksen ja rajaturvallisuuden kannalta välttämätön koulutus. Poikkeuksen hyväksyttävyyttä edellyttää kuitenkin, että riskienhallinta ja turvallisuusjärjestelyt ovat selkeästi määriteltyjä ja että pelastuslaitoksilla on tieto poikkeuksen soveltamisesta alueellaan. Keski-Suomen olosuhteissa maastopalariskit voivat olla huomattavia, ja siksi menettelyjen tulee olla läpinäkyviä ja ennakoitavia.

6. Kelpoisuusvaatimuksia koskevat muutokset

(Pelastuslaki 50 §, 51 §, 52 § muutokset)

Tilanne- ja johtokeskusten sekä huolto- ja tukitoimintojen kelpoisuusvaatimusten tarkistaminen on perusteltua. Muuttuva toimintaympäristö edellyttää joustavuutta, mutta samalla on varmistettava, ettei osaamisvaatimusten keventäminen heikennä pelastustoiminnan laatua tai turvallisuutta. Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitos korostaa, että muutosten vaikutukset henkilöstön koulutustarpeisiin ja saatavuuteen tulee arvioida huolellisesti. Tukipalveluissa ja moniammatillisessa yksiköissä toimivien henkilöiden kelpoisuusvaatimukset tulee laissa tulla selkeämmin esille. Nykyisen lain tulkinta aiheuttaa epäselvyyksiä. Lain valmistelussa tulee ottaa huomioon hallintovaliokunnan mietintö (HAVM 19/2018).

7. Sopimuspalokuntien ajoneuvoja koskevat muutokset

(Ajoneuvolaki 30 §; autoverolaki 14 §)

Pidämme erittäin myönteisenä, että nelivetoiset avolava- ja katetulla lavalla varustetut henkilö- ja pakettiautot voidaan hyväksyä pelastusautoiksi ja vapauttaa auto- ja ajoneuvoverosta. Keski-Suomessa sopimuspalokunnat ovat keskeinen osa pelastustoimen toimintavalmiutta, erityisesti harvaan asutuilla alueilla ja maasto-olosuhteissa. Muutos parantaa sopimuspalokuntien mahdollisuuksia ylläpitää toimintakykyä kustannustehokkaasti. On kuitenkin tärkeää, että pelastusauton määritelmä säilyy riittävän täsmällisenä, jotta verotukselliset edut kohdentuvat aidosti pelastustoimintaan.

8. Vaikutusten arviointi

Esityksen vaikutusarviointi on osin vaillinainen. Esityksen kustannusneutraalius ei vastaa käytännön vaikutuksia. Väestönsuojelun materiaallinen varautuminen, väestön varoittamisen yhdenmukaistaminen sekä valvontavelvoitteiden laajeneminen edellyttävät pysyviä henkilötyövuosisäyksiä ja lisäävät järjestelmien ylläpito-, koulutus- ja harjoituskustannuksia. Valtion tulee kattaa nämä kustannukset täysimääräisesti. Esityksen jatkovalmisteluun tulee lisätä hallitusohjelman kirjaus työaikalain poikkeusmahdollisuudesta pelastushenkilöstölle. Väestönsuojien esteettömyys tulee huomioida vaiheittain ja ohjauksen tulee olla valtakunnallisesti yhdenmukaista. Väestönsuojien käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmien valvonta laajenee merkittävästi. Tämä lisää pysyvää asiantuntijatyötä ja resurssitarvetta. Valtion tulee kattaa kustannukset täysimääräisesti.

9. Yhteenveto

Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitos pitää esitystä kokonaisuutena perusteltuna ja sen tavoitteita ajankohtaisina, mutta korostaa, että hyvinvointialueille aiheutuvat kustannukset ovat selvästi esitettyä suuremmat ja edellyttävät täysimääräistä valtion rahoitusta; väestönsuojelun materiaallinen varautuminen, valvontavelvoitteiden merkittävä laajeneminen, väestön varoittamisen yhdenmukaistaminen sekä esteettömyyden huomioiminen lisäävät pysyvää resurssitarvetta, ja esityksestä puuttuu hallitusohjelman mukainen työaikalain joustomahdollisuus, joka olisi välttämätön pelastustoiminnan turvaamiseksi vakavissa häiriötilanteissa; kokonaisuutena esitys selkeyttää väestönsuojelua, vahvistaa viranomaisten vastuita ja tukee sopimuspälokuntien toimintaedellytyksiä, mutta toimeenpanon onnistuminen edellyttää realistista vaikutusarviointia, riittävää resursointia ja valtakunnallisesti yhdenmukaista ohjeistusta.

Nurminen Pauli
keski-Suomen pelastuslaitos